

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα «Ενδιάμεση αξιολόγηση της δασικής στρατηγικής της ΕΕ»

(2018/C 361/02)

Εισηγητής: Ossi MARTIKAINEN (FI/ALDE), μέλος του δημοτικού συμβουλίου του Lapinlahti

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ**Ιστορικό της δασικής στρατηγικής της ΕΕ**

1. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η δασική πολιτική είναι αρμοδιότητα των κρατών μελών.
2. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αποκλειστική ή συντρέχουσα αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη σε ορισμένους βασικούς τομείς που επηρεάζουν τα δάση και τη χρήση τους. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται, ειδικότερα, η κοινή εμπορική πολιτική και η κοινή γεωργική πολιτική, η αναπτυξιακή πολιτική καθώς και η πολιτική για το κλίμα, το περιβάλλον, την ενέργεια, τη βιοοικονομία και την κυκλική οικονομία.
3. Αυτό οδήγησε στην ανάγκη συντονισμού σε επίπεδο ΕΕ των πολιτικών της ΕΕ που έχουν αντίκτυπο στα δασικά ζητήματα και στην αξιολόγηση του αντίκτυπου των συνολικών δεσμεύσεων της ΕΕ για τη βιώσιμη χρήση των δασών. Στη δασική στρατηγική θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη οι κοινοί στόχοι καθώς και οι ιδιαιτερότητες των κρατών μελών. Όταν η ΕΕ διαπραγματεύεται θέματα που αφορούν τα δάση (βλέπε σημείο 2 ανωτέρω), για παράδειγμα, με τα Ηνωμένα Έθνη και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις θέσεις των κρατών μελών και των περιφερειών τους σχετικά με τα δάση. Η δασική στρατηγική αποτελεί ένα καλό εργαλείο για τον συντονισμό των διαφόρων τομέων πολιτικής και των απόψεων των κρατών μελών και των περιφερειών τους. Ο ρόλος της είναι επίσης να επισημάνει νέους στόχους και μέτρα που πρέπει να εξεταστούν σε επίπεδο ΕΕ.
4. Στην ΕΕ, αναγνωρίζονται σε πανευρωπαϊκό επίπεδο ορισμένες αρχές βιώσιμης διαχείρισης των δασών οι οποίες αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας Forest Europe. Οι αρχές αυτές, οι οποίες διασφαλίζουν τη βιώσιμη διαχείριση των δασών και θα πρέπει να περιλαμβάνουν την αρχή της «διαδοχικής χρήσης», εφαρμόζονται κατά την εκπόνηση των εθνικών νόμων για την προστασία των δασών και του περιβάλλοντος, καθώς και των πιστοποιητικών της αγοράς.
5. Το 43 % της έκτασης των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλύπτεται από δάση. Το ποσοστό αυτό καλύπτει δάση διαφόρων ειδών (περιλαμβάνοντας και άδενδρες δασικές εκτάσεις) και τα οποία αποτελούν αντικείμενο διαφορετικής χρήσης. Πάνω από το 60 % αυτών των δασών ανήκει σε ιδιώτες, τα δε υπόλοιπα ανήκουν στο δημόσιο. Οι δήμοι είναι επίσης μεγάλοι ιδιοκτήτες δασών. Η ιδιωτική κατοχή των δασών είναι η τρίτη πιο κοινή μορφή ιδιοκτησίας δασών στην Ευρώπη.
6. Οι δήμοι και οι περιφέρειες είναι ιδιοκτήτες δασών και φορείς επιβολής της νομοθεσίας και της διοίκησης, συνεπώς διαθέτουν σημαντική εμπειρία και εμπειρογνομοσύνη σε αυτόν τον τομέα. Για τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, τα δάση αποτελούν, από οικονομική, οικολογική και κοινωνική άποψη, σημαντικό στοιχείο για τη βιώσιμη ανάπτυξη, που υλοποιείται εδώ και πάνω από έναν αιώνα με την κατάρτιση και υλοποίηση σχεδίων διαχείρισης, που βασίζονται στις αρχές της ανθεκτικότητας, της σταθερότητας και της βιώσιμης απόδοσης της πληθώρας των προϊόντων τους, καθώς και με την εφαρμογή ισχυρής δασικής νομοθεσίας για την προάσπιση και την προστασία των δασών. Για τους λόγους αυτούς, πρέπει να ζητείται η γνώμη των τοπικών και των περιφερειακών αρχών κατά την επικαιροποίηση της δασικής στρατηγικής της ΕΕ. Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές δεν είναι μόνο σημαντικοί ενδιαφερόμενοι φορείς για ζητήματα δασοκομίας, αλλά και πραγματικά ενδιαφερόμενα μέρη στον ίδιο βαθμό με τους ιδιοκτήτες δασών.

II. ΜΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΔΑΣΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ

7. Οικονομικά βιώσιμη δασική πολιτική:

7.1. Η δασοκομία παράγει το 7 % της ευρωπαϊκής οικονομικής ανάπτυξης και απασχολεί 3,5 εκατομμύρια άτομα, συμπεριλαμβανομένης δε της δασικής βιοενέργειας σχεδόν 4 εκατομμύρια άτομα. Το 2011 η αξία της δασικής βιομηχανίας της ΕΕ ανήλθε σε 460 δισεκατομμύρια ευρώ. Η δασοκομική δραστηριότητα και οι θέσεις εργασίας είναι απαραίτητες για τις αραιοκατοικημένες και τις αγροτικές περιοχές, αλλά και για την οικονομική ανάπτυξη των πόλεων και την εποικοδομητική συνεργασία μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών. Η δασική στρατηγική πρέπει να δίνει έμφαση στην οικονομική ανάπτυξη, στην απασχόληση και στις επενδύσεις στην Ευρώπη καθώς και στον εντοπισμό των νέων ευκαιριών που παρέχουν τα δάση, με ιδιαίτερη προσοχή στη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης των φορέων του δασικού τομέα σε εξόχως απόκεντρες περιφέρειες.

7.2. Οι περιφέρειες και οι δήμοι μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην οικονομική αξιοποίηση των τοπικών δασικών πόρων και στη μετάβαση στη βιοοικονομία. Για παράδειγμα, πρωτίστως η επιλογή των δομικών υλικών, η παραγωγή ενέργειας για τις ανάγκες των κοινοτήτων καθώς και η θέρμανση δημόσιων κτιρίων και η προώθηση της χρήσης προηγμένων βιοκαυσίμων στις δημόσιες μεταφορές αποτελούν χρήσιμα εργαλεία για την ενίσχυση της οικονομίας και της απασχόλησης των περιφερειών. Η ανάπτυξη και η χρήση προηγμένων βιοκαυσίμων, μεταξύ άλλων από τα δάση, αποτελεί σημαντικό στοιχείο της πολιτικής της ΕΕ για το κλίμα στο πλαίσιο της οδηγίας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Προς τούτο, απαιτείται ισχυρή δέσμευση όσον αφορά τόσο την τεχνολογική ανάπτυξη, τις πιλοτικές εγκαταστάσεις και την ευρείας κλίμακας παραγωγή όσο και ένα μακροπρόθεσμο νομικό πλαίσιο το οποίο να διαμορφώνει σταθερές συνθήκες για τις απαιτούμενες μαζικές επενδύσεις.

7.3. Το 90 % της πρώτης ύλης ξύλου που χρησιμοποιείται στην Ευρώπη προέρχεται από την Ευρώπη. Από πλευράς απασχόλησης και από οικονομικής άποψης, οι περιφέρειες και οι δήμοι πρέπει να στοχεύουν σε υψηλότερο επίπεδο εγχώριας κατανάλωσης, λαμβάνοντας υπόψη τις χρήσεις του ξύλου και τη βιωσιμότητα των δασικών πόρων. Προς τούτο απαιτείται η προώθηση ορισμένων ειδών που υπάρχουν στα δάση μας, τα οποία επί του παρόντος δεν έχουν ζήτηση στην αγορά, με έρευνα σε νέες χρήσεις και τεχνολογίες.

7.4. Η αναθεώρηση της δασικής στρατηγικής πρέπει να συμβαδίζει με την ανανέωση της βιοοικονομικής στρατηγικής. Η ανάπτυξη της δασικής βιοοικονομίας και της καινοτομίας πρέπει να εξασφαλίζει τη συνοχή των διαφόρων πολιτικών της ΕΕ.

7.5. Κατά τη μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής, είναι σημαντικό να συμπεριληφθούν εργαλεία για τη στήριξη των αγροτικών περιοχών στον τομέα της δασοκομίας, όπως η αποτροπή της αποψίλωσης των δασών, η αναδάσωση και η μετατροπή των δασών, η χωροταξία και η διαχείριση των δασών, η στήριξη της αναδάσωσης περιθωριακών γεωργικών εκτάσεων και της δημιουργίας και ανανέωσης των αγροδασοκομικών συστημάτων, η διατήρηση των δασών ως αναπόσπαστου μέρους των συστημάτων εκτατικής κτηνοτροφικής παραγωγής, καθώς και η κατάρτιση και η προώθηση της επιχειρηματικότητας σε αυτόν τον τομέα.

7.6. Η οικονομική βιωσιμότητα εξαρτάται επίσης από την αποτελεσματικότητα και τη διαφάνεια κατά την εκμετάλλευση των δασικών προϊόντων, πεδίο στο οποίο μπορεί να διαδραματίσει πολύ σημαντικό ρόλο η εφαρμοσμένη τεχνολογία.

7.7. Είναι επίσης αναγκαίο να αναπτυχθούν και να εφαρμοστούν ολοκληρωμένα και δυναμικά συστήματα δασικών πληροφοριών και χαρτογράφησης, που να αποτελούν τη βάση για τη λήψη αποφάσεων τόσο για τους ιδιοκτήτες όσο και για τους φορείς διαχείρισης.

8. Οικολογικά βιώσιμη δασική πολιτική:

8.1. Τα ευρωπαϊκά δάση συμβάλλουν στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, των υπηρεσιών οικοσυστημάτων και αποθηκεύουν τις εκπομπές άνθρακα από την ατμόσφαιρα. Σήμερα, περίπου το 10 % των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου της ΕΕ αποθηκεύεται στα δάση. Χάρη σε μια επιτυχή μακροχρόνια δράση, έως και 90 % σχεδόν των ευρωπαϊκών δασών, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες ανά περιοχή, θα μπορούσαν να καταστούν βιολογικά ή ημιβιολογικά δάση με μεγάλη ποικιλία ειδών. Η επένδυση στη βιώσιμη δασοκομία θα συνεχίσει να εγγυάται πιο βιώσιμα και πιο υγιή δάση.

8.2. Η χρήση των δασών είναι βιώσιμη όταν φυτεύονται περισσότερα δένδρα από όσα κόβονται και λαμβάνονται υπόψη οι απαιτήσεις βιοποικιλότητας. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι ευρωπαϊκές δασικές εκτάσεις και η ανάπτυξη των δασών έχουν αυξηθεί από τη δεκαετία του 1990. Η ανάσχεση της αποψίλωσης των δασών τόσο στις δυσχερέστερες περιοχές της Ευρώπης όσο και παγκοσμίως αποτελεί τον κύριο στόχο της οικολογικά βιώσιμης δασικής στρατηγικής παράλληλα με τη βιοποικιλότητα. Η ποικιλομορφία των δασικών οικοσυστημάτων και η διαφορετική τους σημασία για το περιβάλλον στις διάφορες ευρωπαϊκές περιφέρειες πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την αξιολόγηση της βιώσιμης διαχείρισης των δασών.

8.3. Η συνεκτίμηση της ποικιλομορφίας και της πολυμορφίας των δασικών οικοσυστημάτων κατά τη διαχείριση των δασών, είναι καθοριστικής σημασίας για πολλά είδη φυτών και ζώων καθώς και για την ψυχαγωγική χρήση των δασών.

8.4. Η ενδιάμεση αξιολόγηση της δασικής στρατηγικής θα πρέπει να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στον πολυδιάστατο ρόλο των δασών στην πολιτική για το κλίμα, στην υλοποίηση των στόχων της Συνθήκης του Παρισιού όσον αφορά την υλοποίηση στόχων του Αichi για τη βιοποικιλότητα και στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ έτσι ώστε η βιώσιμη διαχείριση των δασών να αντιμετωπίζεται στην ίδια βάση με άλλα μέτρα που αποσκοπούν στη μείωση των εκπομπών CO₂. Οι περιφέρειες και οι δήμοι μπορούν επίσης να εργαστούν αποτελεσματικότερα στον τομέα των δασών για την επίτευξη κοινών στόχων, εάν η ενδιάμεση επανεξέταση περιλαμβάνει συγκεκριμένα, εξατομικευμένα και εξακριβωμένα μέτρα και παραδείγματα.

8.5. Διεξάγεται ζωηρός διάλογος στην Ευρώπη σχετικά με την οικολογική κατάσταση και την ανάπτυξη των δασών και αυτό μερικές φορές προκαλεί διαφορές σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Είναι σημαντικό στην έρευνα για τα δάση της Ευρώπης, τη διαχείριση και την ανάπτυξή τους να διατίθενται οι απαραίτητοι πόροι και αξιόπιστες πληροφορίες για τα δάση από δημόσιες πηγές, προκειμένου να διευκολυνθεί ο διάλογος μεταξύ δημόσιων αρχών και για κοινωνίας των πολιτών.

8.6. Στην ΕΕ έχουν δρομολογηθεί πολλές πρωτοβουλίες για τη στήριξη της δασικής βιοποικιλότητας, όπως το δίκτυο Natura 2000, οι οδηγίες για τα πτηνά και τους οικοτόπους, η στήριξη της πράσινης υποδομής και η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα το 2020. Οι περιφερειακές και οι τοπικές αρχές συμβάλλουν στην υλοποίησή τους και η επιρροή τους όσον αφορά το περιεχόμενο των μέτρων θα πρέπει να ενισχυθεί.

8.7. Σε πολλά κράτη μέλη και περιφέρειες της ΕΕ, οι δασικές πυρκαγιές αντιπροσωπεύουν την κυριότερη απειλή στη διατήρηση των δασικών οικοσυστημάτων⁽¹⁾. Οι δράσεις των τοπικών κοινοτήτων είναι ο ταχύτερος και πιο αποτελεσματικός τρόπος περιορισμού των βλαβών που υφίστανται τα δάση από τις πυρκαγιές. Η δράση της ΕΕ πρέπει να επικεντρωθεί στην παροχή τεχνικής βοήθειας και κατάρτισης ώστε να ενισχυθεί η ικανότητα αυτοβοήθειας των κοινοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της βελτιωμένης προετοιμασίας των υπηρεσιών πυρόσβεσης και άλλων αρμόδιων για τη δημόσια ασφάλεια ώστε να μπορούν να περιορίσουν μια καταστροφή με μια έγκαιρη αρχική αντίδραση⁽²⁾.

8.8. Επί του προκειμένου, πρέπει να τονιστεί ότι, χάρη σε ορισμένες εξόχως απόκεντρες περιφέρειες, η ΕΕ διαθέτει τροπικές και υποτροπικές δασικές εκτάσεις. Τα πρωτογενή αυτά δάση συνιστούν ένα μοναδικό εργαστήριο για επιστημονική έρευνα, εξειδίκευση και καινοτομία (π.χ. φαρμακευτική έρευνα και αξιοποίηση φυτικών εκχυλισμάτων). Η βιοποικιλότητα των εξόχως απόκεντρων περιφερειών αντιπροσωπεύει το 80 % περίπου της ευρωπαϊκής βιοποικιλότητας και διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην οικολογική ισορροπία του πλανήτη. Οι οργανισμοί τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης είναι οι θεματοφύλακες αυτού του ανεκτίμητου θησαυρού και πρέπει να επωφελούνται από κατάλληλη στήριξη για τη διαχείριση και τη διαφύλαξή του.

9. Κοινωνικά βιώσιμη δασική πολιτική:

9.1. Τα δάση παράγουν πολλές υπηρεσίες οικοσυστημάτων και άλλα φυσικά προϊόντα πέραν της ξυλείας. Η βιώσιμη διαχείριση των δασών θα εξασφαλίσει όλα αυτά στους πολίτες και στο μέλλον. Τα δάση προσφέρουν πολλές ευκαιρίες αναψυχής και φυσικά προϊόντα τα οποία έχουν ευεργετικά αποτελέσματα για την υγεία.

9.2. Τα δάση προσφέρουν επίσης πολλά οφέλη για την κοινωνία, ιδίως από άποψη ποιότητας ζωής και ευεξίας, γεγονός ύψιστης σημασίας για την ισορροπημένη ζωή των πολιτών. Προτείνεται, λοιπόν, η προώθηση της δημιουργίας νέων δασικών εκτάσεων, χάρη σε δημόσιες ή ιδιωτικές πρωτοβουλίες και με τη στήριξη της ΕΕ.

9.3. Η κοινωνικά βιώσιμη χρήση των δασών απαιτεί μακροπρόθεσμο σχεδιασμό της χρήσης γης. Σε ζητήματα σχετικά με τη χρήση και την προστασία των δασών πρέπει να ζητείται η γνώμη των κατοίκων, των ιδιοκτητών δασικών εκτάσεων καθώς και των τοπικών και περιφερειακών αρχών.

9.4. Η δασική στρατηγική της ΕΕ θα πρέπει να επηρεάσει την εμπορική και αναπτυξιακή πολιτική της ΕΕ σε παγκόσμιο επίπεδο: η οικολογική βιωσιμότητα των δασών στις αναπτυσσόμενες χώρες, η βιοποικιλότητα και η κοινωνική βιωσιμότητα της δασικής πολιτικής (ιδιοκτησία γης, πρόσβαση στα δάση, δικαιώματα κατοίκων) πρέπει να βρίσκονται στις πρώτες θέσεις του θεματολογίου της ΕΕ.

9.5. Τα στοιχεία της έρευνας σχετικά με την ανάπτυξη και τη χρήση των δασών πρέπει να είναι άμεσα διαθέσιμα στους πολίτες, στις τοπικές κοινότητες και στις περιφερειακές αρχές για τη στήριξη της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, γεγονός που δικαιολογεί την ευρεία προβολή της έρευνας της Επιτροπής σχετικά με τα ευρωπαϊκά δάση το 2018 και την εκτενή παρουσίασή της σε φορείς του κλάδου και στο ευρύτερο κοινό.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση Πρωτοβουλίας της Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα «Η δασική πολιτική της ΕΕ υπό το φως των στόχων 20/20/20» (ΕΕ C 141 της 29.5.2010, σ. 45).

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα «Επανεξέταση του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της ΕΕ» (βλ. σελίδα της 37 παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

9.6. Όλα τα παραπάνω θα είναι εφικτά μόνο με τη συντήρηση μιας νοοτροπίας για τα δάση η οποία θα πρέπει να ενισχυθεί και να εμπλουτιστεί, σε εσωτερικό επίπεδο με ανταλλαγή εμπειριών και πρακτικών που πραγματοποιήθηκαν σε όλες τις ευρωπαϊκές δασικές εκτάσεις και, σε εξωτερικό επίπεδο, με την υποστήριξη και τη βοήθεια του αστικού πληθυσμού, γεγονός που καθιστά απαραίτητο να επιδιώξουμε να του μεταδώσουμε τα οφέλη των δασών και της διαχείρισής τους.

9.7. Όλες οι δασικές στρατηγικές, είτε περιφερειακές είτε εθνικές και δη οι ευρωπαϊκές, πρέπει να έχουν ως αφετηρία τη διατήρηση του πληθυσμού που καθιστά δυνατή τη διαχείριση και την εκμετάλλευση των ορεινών πόρων.

Βρυξέλλες, 16 Μαΐου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών

Karl-Heinz LAMBERTZ
